

הליכי פונדקאות בצל משבר הקורונה

סוג נוסף של הליכים שהושפעו במיוחד מהגבלות הקורונה היו הליכי פונדקאות המתנהלים בחו"ל.

מזה למעלה מעשור מבצעים ישראלים הליכי פונדקאות פרטיים מחוץ לישראל. הפרקליטות ומשרדי הממשלה פועלים במסגרת החקיקה הקיימת על מנת לבחון את בקשותיהם להכניס ארצה את התינוקות, או בקשות לכונן יחסי הורות בין בן או בת הזוג של ההורה הגנטי לבין היילוד.

בהתאם לחקיקה הקיימת, מי שמבקש להכניס לישראל תינוק שנולד לו בהליך פונדקאות מחוץ לישראל נדרש:

א. להוכיח את הורותו באמצעות בדיקה גנטית לקשרי משפחה לפי צו בית משפט לענייני משפחה.

ב. להוכיח כי הליך הפונדקאות התבצע כדין במדינה בה בוצע ההליך.

ג. לקבל את הסכמת היולדת לכך, משום שלפי החקיקה הישראלית היא נחשבת אם היילוד. לשם כך נחוץ פסק דין שניתן על יסוד הסכמת האם היולדת שניתנה לאחר הלידה (לפי הדין בישראל לא ניתן לוותר על ילד בטרם נולד), או אישורה בפני נציג דיפלומטי או קונסולארי של מדינת ישראל שניתן לאחר הלידה ולפיו היא מוותרת על הילד.

למשבר הקורונה וההגבלות שנבעו ממנו על הכניסה והיציאה מישראל היה פוטנציאל השפעה דרמטי על הליכי הפונדקאות המבוצעים מחוץ לישראל ועל יכולתם של ישראלים המבצעים אותם לשוב ארצה עם התינוקות.

לפיכך, מיד עם הטלת ההגבלות, ערכה [המחלקה האזרחית](#) בפרקליטות עבודת מטה רוחבית כדי למפות את כלל ההליכים התלויים ועומדים בבתי המשפט לענייני משפחה ברחבי הארץ שבהם הוגשו בקשות לבדיקה גנטית בעקבות פונדקאות שישאלים ביצעו מחוץ לישראל.

המיפוי העלה כי ישנם כ-300 ישראלים שנולדו או שצפויים להיוולד להם ילדים בפונדקאות מחוץ לישראל תוך כדי משבר הקורונה - בעיקר בגיאורגיה, אלבניה, אוקראינה, ארצות הברית וקנדה.

לצורך קבלת החלטה מושכלת ביקשה המחלקה האזרחית בפרקליטות המדינה ממשרד החוץ להעביר עדכונים בדבר מצב הקורונה בכל המדינות שבהן ביצעו ישראלים הליכי פונדקאות. מדי

חודש בחודשו בתקופה זו, התקבל עדכון ביחס לכל אחת מהמדינות הרלוונטיות, אשר הועבר להתייחסות משרדי הממשלה הנוגעים בדבר, ועל בסיס זה התקבלה החלטה של רשות האוכלוסין בדבר הקלות בהליך הכניסה לישראל ביחס לכל אחת מהמדינות.

המחלקה האזרחית, מחוזות הפרקליטות ומחלקת ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים תכללו את העמדות והביאו את הסוגיות המשפטיות שעלו לאישורו של היועץ המשפטי לממשלה. המלצתם הייתה להקל על ישראלים שביצעו הליכי פונדקאות מחוץ לישראל, כך שכל עוד מצב התפשטות נגיף הקורונה במדינות החוץ הצדיק זאת, כניסת היילוד לישראל תתאפשר לאחר נטילת דגימה גנטית ממנו בעודו שוהה מחוץ לישראל, אך לפני קבלת תוצאות הבדיקה הגנטית. הכל על מנת לקצר ככל הניתן את משך שהותו של היילוד מחוץ לישראל בעת התפשטות המגפה. המלצה זו התקבלה על ידי היועץ המשפטי לממשלה.

בחלק גדול מתיקי הפונדקאות עלו שאלות משפטיות חדשות, דוגמת שאלת זיהוי היילוד באמצעות מסמך זר שאינו מאומת כדין לפי פקודת הראיות, החתמת אימהות פונדקאיות על הסכמה ליציאת היילוד לצמיתות ממקום הולדתו בדרך של היוועדות חזותית ועוד.

פרקליטי החטיבה האזרחית התגייסו לתת מענה נקודתי וכללי לשאלות החדשות שהתעוררו. המענה ניתן באופן ייחודי ומותאם לצרכים ולמצוקות ההומניטאריות שאליהם נקלעו ישראלים מחוץ לישראל בשל משבר הקורונה.

לאורך כל הדרך עמד לנגד עינינו הצורך למצוא איזון ראוי בין הגמשת הכללים לנוכח המצב הרגיש והייחודי שבו היו נתונים ההורים לבין עמידה על דרישות שנועדו למנוע התפרקות מהמדיניות העקבית של המדינה בנושא זה; לשמור על יחסי החוץ הכרוכים בהליכים המתבצעים במדינות זרות ולהבטיח את זכויותיהן של האימהות הפונדקאיות.

על מספרם של הליכי פונדקאות חו"ל ניתן ללמוד מהבקשות המוגשות לבתי המשפט לבדיקות גנטיות של קטינים בנסיבות של פונדקאות חו"ל. לפי נתוני רשות האוכלוסין וההגירה, לאורך השנים הוגשו לבתי המשפט למעלה מ-2,500 בקשות כאמור ובשנת 2020 לבדה - 323 בקשות.